

ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

В умовах фінансової кризи часто виникають ситуації, коли з тих або інших причин підприємство не може стягнути борги зі своїх контрагентів. Низька платоспроможність викликає ріст значних обсягів дебіторської заборгованості, яка в свою чергу веде до погіршення фінансового стану підприємства, позбавляє його інвестиційної привабливості, а інколи призводить до банкрутства. Суб'єкти господарювання перш за все намагаються вирішити власні проблеми, перш ніж виконати фінансові зобов'язання по платежах перед партнерами [1].

Дебіторська заборгованість впливає на економічну діяльність будь-якого господарства особливим чином: дебіторська заборгованість, яка протягом тривалого часу не повертається (отже, що до неї на підприємстві виникає сумнів, стосовно її повернення) перш за все погіршує фінансовий стан підприємства, тобто відбувається погіршення платоспроможності підприємства, внаслідок недоотримання (недостачі) грошових коштів. Крім усього зазначеного відбувається погіршення оборотності грошових коштів (швидкості обертання коштів). Тому це питання є дуже актуальним у наш час.

Принципи формування та обліку інформації про дебіторську і кредиторську заборгованість та вимоги щодо її розкриття у фінансовій звітності визначено відповідно у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» і П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Згідно П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [2].

Керуючись вимогами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» всі підприємства (крім бюджетних) в бухгалтерському обліку повинні відображати інформацію про дебіторську заборгованість окремо по двох видах:

- довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу;

- поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу [3].

За основу при класифікації дебіторської заборгованості приймаються такі основні критерії:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом (нормальний операційний цикл - проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг);

- об'єкти, у відношенні яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасність погашення боржником дебіторської заборгованості.

Бухгалтерський облік розрахунків з дебіторами ведеться на таких рахунках:

- 16 “Довгострокова дебіторська заборгованість”;
- 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”;
- 37 “Розрахунки з різними дебіторами”;
- 38 “Резерв сумнівних боргів”.

Щоб прискорити її погашення необхідно проводити поглиблений аналіз платоспроможності клієнтів, своєчасно оформляти розрахункові документи, застосовувати передоплату, вексельні розрахунки та інші прогресивні форми .

На думку Т.С. Эдинака, для зменшення розміру дебіторської заборгованості необхідно здійснювати такі заходи:

- визначати ступінь ризику не уплати рахунків покупцями;
- вести оперативний контроль за надходженням готівки;
- визначення кола потенційних дебіторів та суворе планування дебіторської заборгованості підприємства на майбутні періоди;

- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих покупців продукції та формування її принципів і умов;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах;
- своєчасно визначати сумнівну заборгованість;
- припиняти дію договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну [4].

Отже, дебіторська заборгованість виникає внаслідок розрахунків підприємства з покупцями, постачальниками, підрядчиками, підзвітними особами тощо. Фактично дебіторська заборгованість у одного підприємства не може виникнути без того, щоб у іншого підприємства не виникла кредиторська. Якщо ці два підприємства розглядати як єдину систему, то дебіторська заборгованість одного підприємства має дорівнювати кредиторській заборгованості іншого.

Список використаних джерел:

1. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / Мних С.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю. та ін.; За ред. Є.В. Мниха . - К.: КНЕУ, 2005. -232 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999 року № 237.
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підруч. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. І перероб. - Житомир : Рута, 2009. -912 с.
4. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Підручник. — К.: Каравела, 2012. — 544 с.